

Politisk information i skolan

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till ändring i skollagen.

Den lagändring som utskottet tillstyrker innebär att det är rektorn som beslutar om politiska partier ska bjudas in för att medverka i utbildningen. Om politiska partier bjuds in får antalet begränsas till samtliga de partier som är representerade i antingen riksdagen, vald församling i en eller flera kommuner eller i Europaparlamentet. Rektorn får även bjuda in politiska partier utifrån ett annat urval, om urvalet sker på en annan objektiv grund. Om ett begränsat antal politiska partier har bjudits in till en skola behöver inte andra politiska partier som har anmält intresse för att medverka i utbildningen ges en sådan möjlighet. Rektorn får dock besluta att eleverna som ett led i utbildningen ska ges möjlighet att på lämpligt sätt ta del av information också från dessa andra politiska partier.

Ett yttrande över propositionen har inkommit från konstitutionsutskottet.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå samtliga motionsyrkanden med hänvisning till regeringens förslag och bedömningar i propositionen.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

I betänkandet finns två reservationer (SD, V).

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:17 Politisk information i skolan.

Tre yrkanden i följdmotioner.

Ett yrkande i en motion från allmänna motionstiden 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	7
Politisk information i skolan	7
Begreppet annan objektiv grund och delegation av beslut	12
Uppdatering av befintligt stödmaterial	14
Ungdomsförbundens möjligheter att besöka skolor	15
Reservationer	17
1. Begreppet annan objektiv grund och delegation av beslut, punkt 2 (SD)	17
2. Uppdatering av befintligt stödmaterial, punkt 3 (V).....	18
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	19
Propositionen	19
Följdmotionerna	19
Motion från allmänna motionstiden 2017/18	19
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	20
<i>Bilaga 3</i>	
Konstitutionsutskottets yttrande 2017/18:KU2y.....	21

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Politisk information i skolan

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:17.

2. Begreppet annan objektiv grund och delegation av beslut

Riksdagen avslår motion

2017/18:476 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (SD)

3. Uppdatering av befintligt stödmaterial

Riksdagen avslår motion

2017/18:3571 av Daniel Riazat m.fl. (V).

Reservation 2 (V)

4. Ungdomsförbundens möjligheter att besöka skolor

Riksdagen avslår motion

2017/18:298 av Jesper Skalberg Karlsson och Sofia Fölster (båda M).

Stockholm den 9 november 2017

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Christer Nylander (L), Erik Bengtzboe (M), Thomas Strand (S), Betty Malmberg (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Elisabet Knutsson (MP), Maria Stockhaus (M), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S) och Ida Drougge (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet proposition 2017/18:17 Politisk information i skolan, två följdmotioner som väckts med anledning av propositionen och en motion från allmänna motionstiden 2017/18.

I ärendet finns ett yttrande över propositionen som har inkommit från konstitutionsutskottet (yttr. 2017/18:KU2y). Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1 och regeringens lagförslag i bilaga 2. I bilaga 3 återfinns yttrandet från konstitutionsutskottet.

Regeringen bemyndigade i augusti 2014 en särskild utredare att dels analysera de bestämmelser som reglerar hur skolor ska förhålla sig när det gäller att bjuda in politiska partier till skolorna, dels överväga om skolan ska kunna begränsa det antal politiska partier som skolan tar emot på objektiva grunder, t.ex. till att avse sådana partier som vid tillfället är representerade i riksdagen. Utredaren skulle också, om så bedömdes möjligt och lämpligt, lämna nödvändiga författningsförslag. Utredaren lämnade i januari 2016 betänkandet Politisk information i skolan – ett led i demokratiuppdraget (SOU 2016:4). Betänkandet har remissbehandlats. Vissa myndigheter och organ har getts tillfälle att yttra sig över ett utkast till lagrådsremiss som innehöll vissa sakliga och redaktionella ändringar.

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Bakgrund

Politisk information i skolan är en del av skolans demokratiuppdrag

Bestämmelser om statsskicketts grunder och mänskliga fri- och rättigheter, som kan sägas utgöra vår konstitutions värdegrund, finns i 1 och 2 kap. regeringsformen (RF). Enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket RF ska det allmänna verka för att demokratiska idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Skolan har därför ett viktigt demokratiskt uppdrag, vilket regleras såväl i skollagen (2010:800) som i förordningar med bestämmelser om olika skolformer och ämnes- och kursplaner.

Skolans värdegrund och demokratiuppdrag kommer i skollagen till uttryck i 1 kap. 4–7 §§. Där anges bl.a. att utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på. Att skolan ska arbeta med värdegrunden framgår även av de läroplaner som regeringen beslutar för varje skolform. Även i kurs- respektive ämnesplanen för samhällskunskap i grundskolan respektive

gymnasieskolan kommer skolans demokratiuppdrag till uttryck genom att det anges att eleverna genom undervisningen ska ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att reflektera över mänskliga rättigheter och demokratiska värden samt att undervisningen ska behandla demokrati och politiska system på lokal och nationell nivå samt inom EU (SKOLFS 2010:37 och SKOLFS 2010:261).

Det är upp till varje skola att bestämma hur arbetet med skolans demokratiuppdrag ska organiseras, men som en del av skolans uppdrag att förbereda elever för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetslivet är det viktigt att elever i sin utbildning ges möjlighet att ta del av politisk opinionsbildning. Ett delmoment i arbetet kan vara att bjuda in politiska partier till skolan. Genom att skolan exempelvis anordnar en debatt eller en utfrågning av företrädare för olika politiska partier kan flera viktiga demokratiska principer belysas för eleverna, bl.a. principen om fri åsiktsbildning som anges i 1 kap. 1 § första stycket RF.

Det är oklart hur politiska partier får medverka i utbildningen

Flera företrädare för skolhuvudmän har uttryckt en osäkerhet om hur de ska gå till väga när det gäller att bjuda in politiska partier till skolan för t.ex. debatter eller bokbord. Det framkommer enligt utredningen bl.a. i Skolverkets uppföljning av stödmaterialet Politisk information i skolan 2012. Å ena sidan gäller yttrandefrihet, att elever ska få möta olika ställningstaganden i undervisningen och att objektivitet ska gälla vid urval, å andra sidan finns en tveksamhet till att bjuda in företrädare för partier med åsikter som uppenbart står i strid med skolans värdegrund. Det kan också finnas fysiska faktorer, t.ex. vad gäller tillgång till lokaler eller skolans bemanning, eller andra praktiska skäl som kan ställa krav på att antalet partier som bjuds in måste begränsas. Problemet skolan då ställs inför är om, och i så fall hur, ett sådant urval kan göras utan att RF:s bestämmelser åsidosätts. Stödmaterialets information om att skolan inte får utestänga partier ens om de strider mot skolans värdegrund har enligt Skolverkets kommunala referensgrupp gjort att vissa skolor har valt att inte bjuda in något politiskt parti alls för att inte behöva öppna dörrarna för alla partier (SOU 2016:4 s. 163 f.).

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att nya bestämmelser införs i skollagen (2010:800) som anger att det är rektorn som beslutar om politiska partier ska bjudas in för att medverka i utbildningen. Om politiska partier bjuds in får antalet begränsas till samtliga de partier som är representerade i antingen riksdagen, vald församling i en eller flera kommuner eller i Europaparlamentet. Rektorn får även bjuda in politiska partier utifrån ett annat urval, om urvalet sker på en annan objektiv grund. Om ett begränsat antal politiska partier har bjudits in till en skola behöver inte andra politiska partier som har anmält intresse för att medverka i utbildningen ges en sådan möjlighet. Rektorn får dock besluta att

eleverna som ett led i utbildningen ska ges möjlighet att på lämpligt sätt ta del av information också från dessa andra politiska partier.

Utskottets överväganden

Politisk information i skolan

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen. Förslaget innebär att det är rektorn som beslutar om politiska partier ska bjudas in för att medverka i utbildningen. Om politiska partier bjuds in får antalet begränsas till samtliga de partier som är representerade i antingen riksdagen, vald församling i en eller flera kommuner eller i Europaparlamentet. Rektorn får även bjuda in politiska partier utifrån ett annat urval, om urvalet sker på en annan objektiv grund. Om ett begränsat antal politiska partier har bjudits in till en skola behöver inte andra politiska partier som har anmält intresse för att medverka i utbildningen ges en sådan möjlighet. Rektorn får dock besluta att eleverna som ett led i utbildningen ska ges möjlighet att på lämpligt sätt ta del av information också från dessa andra politiska partier.

Nuvarande reglering

Skolan är inte en allmän plats. Opinionsfriheterna i 2 kap. 1 § regeringsformen (RF), bl.a. yttrandefriheten, innefattar inte någon rätt för medborgarna – eller politiska partier – att få tillträde till en skola för att sprida ett budskap, se bl.a. Riksdagens ombudsmän (JO) 2013/14 s. 546 (dnr 2459-2011) och Justitiekanslerns (JK) beslut den 11 maj 2011 (dnr 5542-10-30).

Det finns i dag inte någon bestämmelse i skollagen som anger hur skolor ska förhålla sig när det gäller att bjuda in politiska partier eller i övrigt tillåta att politisk information sprids i skolan. Den rättsliga ramen för detta, t.ex. vid inbjudan av politiska partier eller annat deltagande av partier, framgår ytterst av objektivitetsprincipen och likhetsprincipen som är lagfästa i 1 kap. 9 § RF. Även om det i dag inte finns bestämmelser i skollagen som anger hur politiska partier ska tillåtas i skolan så finns det viss rättspraxis och ett antal beslut från JO och JK som bidrar till viss klarhet.

Propositionen

Regeringens förslag

I propositionen föreslås att det ska regleras i skollagen att det är rektorn som beslutar om politiska partier ska bjudas in att medverka i utbildningen. I ett sådant beslut får antalet partier begränsas till samtliga de partier som är representerade i antingen riksdagen, vald församling i en eller flera kommuner

eller i Europaparlamentet. Rektorn får även bjuda in politiska partier utifrån ett annat urval, om urvalet sker på en annan objektiv grund. Om ett begränsat antal politiska partier har bjudits in till en skola behöver inte andra politiska partier som har anmält intresse för att medverka i utbildningen ges en sådan möjlighet. Rektorn får dock besluta att eleverna som ett led i utbildningen ska ges möjlighet att på lämpligt sätt ta del av information också från dessa andra politiska partier.

Skälen för regeringens förslag

Nya bestämmelser bör införas i skollagen för att stärka skolan i dess arbete med demokratiuppdraget

Det råder till viss del osäkerhet om hur rättsläget ska tolkas när det gäller frågan hur skolor ska agera när de bjuder in politiska partier. Flera remissinstanser har lyft fram att detta är negativt utifrån skolans demokratiuppdrag. Regeringen anser att det bör införas nya bestämmelser i skollagen som förtydligar vad som ska gälla i en sådan situation. Regeringen framhåller här att skolan inte är en allmän plats och att rätten till yttrandefrihet inte innefattar en rätt att komma till skolor och sprida sitt budskap. Utgångspunkten är i stället att skolor kan välja om de vill bjuda in politiska partier eller inte. De nya tydliggörande bestämmelser som föreslås i propositionen syftar i första hand till att ge skolan tydliga handlingsregler för det fall att en skola väljer att, som ett led i sitt arbete med demokratiuppdraget, bjuda in politiska partier. Utgångspunkten för dessa bestämmelser är således att en sådan inbjudan sker som en del i utbildningen.

De nya bestämmelserna bör förtydliga hur en skola på objektiv grund kan begränsa det antal politiska partier som bjuds in till skolan

Förslaget till nya bestämmelser i skollagen innebär ett förtydligande av hur en skola med beaktande av objektivitetsprincipen i 1 kap. 9 § RF kan begränsa hur politiska partier bjuds in till skolan. Den föreslagna paragrafen har tre stycken. Det första stycket pekar ut alternativa tillåtna sätt att på objektiva grunder begränsa en inbjudan till ett antal partier. Det är alltså fråga om alternativa begränsningsregler som är frivilliga att använda (fakultativa). Det andra stycket upplyser om att en skola också kan välja att begränsa en inbjudan på annat sätt, förutsatt att begränsningen görs på en objektiv grund. Det tredje stycket innebär ett tvingande kompletterande handlings sätt när skolorna på objektiva grunder begränsar sin inbjudan av politiska partier med tillämpning av första eller andra stycket.

Det förhållandet att det finns utrymme i skollokaler för bokbord innebär enligt regeringen inte att skolans lokaler måste erbjudas till allmänheten. Det krävs således inte praktiska invändningar för att en skola ska kunna tacka nej till ett enstaka parti som hör av sig. Regeringen anser vidare att det alltid är skolan som bjuder in politiska partier att medverka i utbildningen, även om initiativ till ett besök kommer från ett eller flera partier.

Regeringen anser att det stora antal partier som kan komma i fråga vid en inbjudan till t.ex. en debatt kräver att det av praktiska skäl införs en regel som ger en skola möjlighet att begränsa det antal politiska partier som bjuds in. Genom en sådan regel blir förutsättningarna tydliga för skolan, eleverna och de politiska partierna.

Regeringen anser vidare att den föreslagna bestämmelsen blir en tydlig och lättillämpad handlingsregel som kommer att underlätta för skolorna att bjuda in politiska partier till t.ex. debatter. Detta innebär i sin tur att möjligheterna för eleverna att bl.a. få ta del av sådana debatter ökar. Som nämnts tidigare är det fråga om en fakultativ bestämmelse. Skolorna kan alltså välja om de vill tillämpa den eller inte. Som beskrivs nedan kan en skola också välja att begränsa en inbjudan på något annat sätt, förutsatt att begränsningen görs på en objektiv grund.

Utgångspunkten är att rektorn ska få fatta beslut om att bjuda in politiska partier ...

Det är rektorn som svarar för att upprätthålla ordningen, och han eller hon kan både i denna roll och som pedagogisk ledare behöva lämna stöd i frågor som rör hur skolan ska hantera frågor om mottagande av politiska partier. Regeringen anser därför att utgångspunkten bör vara att det är rektorn som fattar beslutet om politiska partier ska bjudas in till skolan. Detta bör framgå av lagtexten.

... men beslut kan även komma att fattas av någon annan efter delegation

Den lagändring som regeringen nu föreslår innebär inte att huvudmannen fråntas möjligheten att fatta övergripande beslut om skolenhetens ekonomiska eller organisatoriska ramar. Huvudmannen kommer exempelvis även fortsättningsvis att kunna villkora medel i utbyte mot att det genomförs särskilda valaktiviteter, såsom att bjuda in politiska partier, till skolenheterna. Däremot innebär förslaget att en huvudman inte kommer att kunna besluta i ett enskilt fall i fråga om vilka partier som ska bjudas in eftersom det kommer att följa av skollagen att rektorn fattar det beslutet.

Regeringen är medveten om att beslut om att bjuda in politiska partier till skolan tidigare har varit en svår och känslig fråga. Förutsättningarna för ett sådant beslut blir dock enligt regeringen mycket tydligare i och med förslagen i propositionen. Som utgångspunkt kommer det att vara rektorn som fattar beslutet. Regeringen anser dock att det inte finns någon anledning att frånta rektorn hans eller hennes vanliga möjlighet att enligt 2 kap. 10 § skollagen delegera beslutsfattandet om det bedöms lämpligt i det enskilda fallet.

Det bör upplysas om att objektivitetsprincipen alltid ska tillämpas när politiska partiets medverkan i utbildningen begränsas på ett annat sätt
Förslaget till ett andra stycke i den nya paragrafen innebär att politiska partier också kan få bjudas in utifrån ett annat urval än vad som anges i paragrafens

första stycke, om urvalet sker på en annan objektiv grund. Denna alternativregel uttrycker således att skolan alltid ska beakta objektivitetsprincipen när den bjuder in politiska partier. Det föreslagna andra stycket är således en upplysningsbestämmelse som egentligen inte är nödvändig då det som anges i bestämmelsen följer direkt av RF. Regeringen anser dock att bestämmelsen förtydligar regleringen i skollagen och därför fyller ett syfte.

Ett urval på andra objektiva grunder än som anges i paragrafens första stycke är t.ex. partier som är berättigade till statligt partistöd enligt 3 § lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier, partier som är berättigade till kommunalt partistöd enligt 2 kap. 9 § kommunallagen (1991:900) eller partier som har rätt till valsedlar på statens bekostnad enligt 6 kap. 8 § vallagen (2005:837). Ett objektivt urval kan också någon gång styras efter ämnet. Man kan t.ex. tänka sig en debatt eller en utfrågning som handlar om en lokalt eller regionalt avgränsad politisk fråga där lokalt eller regionalt verksamma partier har tagit sina positioner och att inbjudan därmed bör vidgas. Det bör dock i sammanhanget understrykas att en skola inte får välja urvalskriterier i syfte att undvika ett särskilt politiskt parti. Att göra så strider mot objektivitetsprincipen.

Andra politiska partier än de inbjudna måste inte ges möjlighet att lämna information till eleverna

Om rektorn beslutar att begränsa sin inbjudan av politiska partier på objektiv grund blir nästa fråga om skolan på något sätt även ska inkludera övriga partier som önskar medverka i utbildningen.

Som nämnts tidigare är skolan inte en allmän plats, och det är skolan som bestämmer om politiska partier ska bjudas in eller inte. Det är vidare skolan som bäst vet hur syftet med skolan och utformningen av utbildningen samt genomförandet av läroplanen uppnås. För denna bedömning finns olika förutsättningar när det kommer till resurser, såsom tillgång till lokaler och personal. Det kan därför vara så att en rektor för en skolenhet anser att det är lämpligt att bjuda in ett begränsat antal politiska partier till en debatt och att därutöver låta andra partier komma till ett kompletterande mingel eller medverka på något annat sätt. En rektor på en annan skolenhet kan göra bedömningen att det räcker med en debatt där inbjudan har begränsats på en objektiv grund och att uppfattningar som andra partier har åskådliggörs i undervisningen på något annat sätt. Regeringen vill betona att det är rektorn och lärare som är bäst lämpade att bedöma om och hur politisk information ska byggas in i utbildningen på ett sakligt och opartiskt sätt. Rektorn och lärare hanterar dagligen situationer och information i undervisningen som ställer höga krav på saklighet och opartiskhet. Det finns inget som tyder på att rektorn och lärare inte skulle klara av samma uppgift i förhållande till politisk information i skolan i anslutning till principen om fri åsiktsbildning.

Regeringen föreslår att det införs ett tredje stycke med två meningar i den nya paragrafen. I den första meningen bör det anges att andra politiska partier som har anmält intresse för att medverka i utbildningen inte behöver ges

möjlighet till det. I den andra meningen bör det anges att rektorn dock får besluta att eleverna som ett led i utbildningen ska ges möjlighet att på lämpligt sätt ta del av information också från dessa andra politiska partier. Förslaget innebär att en fakultativ bestämmelse införs.

Rektorns beslut om politiska partiers medverkan ska inte få överklagas

Regeringen anser inte att det är lämpligt att den här typen av beslut, som är nära kopplade till rektorns uppgift att leda och samordna det pedagogiska arbetet och ansvara för ordningen på skolan, ska vara överklagbara.

Lagförändring

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018. Regeringen anför i sina skäl för förslaget att det med anledning av kommande allmänna val hösten 2018 är angeläget att den föreslagna lagändringen träder i kraft så snart som möjligt. Inga särskilda förberedelser torde behövas för skolor eller huvudmän. Regeringen anser att det är en fördel om berörda myndigheter – Skolverket och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor – hinner se över sina stödmaterial innan lagändringen träder i kraft, vilket bedöms kunna ske tidigast den 1 januari 2018.

Yttrande från konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet delar regeringens bedömning att de föreslagna bestämmelserna i skollagen är förenliga med regeringsformen. Lagförslaget ger i övrigt inte anledning till något uttalande utifrån de utgångspunkter som utskottet har att beakta. Mot bakgrund av det anförda ser konstitutionsutskottet inte några hinder mot att utbildningsutskottet tillstyrker propositionen.

Härutöver vill konstitutionsutskottet anföra följande. Konstitutionsutskottet ser positivt på att elever har möjlighet att träffa företrädare för politiska partier och ta del av politisk opinionsbildning. Med de föreslagna bestämmelserna i skollagen tydliggörs hur skolorna ska förhålla sig när det gäller att bjuda in politiska partier till skolorna för att medverka i utbildningen. Förhoppningsvis innebär de föreslagna bestämmelserna också att det blir lättare för skolorna att bjuda in politiska partier till t.ex. debatter eller bokbord.

Utskottets ställningstagande

Politisk information i skolan är en del av skolans demokratiuppdrag. Den nuvarande lagstiftningen kring politiska partiers medverkan i utbildningen har uppfattats som otydlig. Det har lett till olika tolkningar i relation till skolans demokratiuppdrag, och i vissa fall har osäkerheten gjort att rektorer inte har vågat bjuda in politiska partier till skolan.

Utskottet välkomnar mot den bakgrunden att det i skollagen tydliggörs hur politiska partier kan tas emot i skolan. Det är rektorn, som är både pedagogisk ledare och ansvarig för att upprätthålla ordningen på skolan, som utifrån

elevernas bästa ska besluta om politiska partier ska bjudas in. Regleringen tydliggör vidare att om så sker bjuds partierna in som ett led i utbildningen och inte utifrån de politiska partiernas intresse av att få komma till skolan. Den nya paragrafen innehåller bestämmelser som förenklar för skolorna att bjuda in politiska partier t.ex. till en debatt, och bestämmelserna ökar därmed möjligheterna för eleverna att bl.a. få ta del av sådana debatter. Vidare klargörs genom förtydliganden vikten av att skolan upprätthåller objektivitetsprincipen, vilket bidrar till att eleverna i skolan kan få möjlighet att få information om och möta företrädare med olika politiska uppfattningar. Utskottet anser att det genom lagförslaget säkerställs att rektorer är trygga i sina beslut när politiska partier bjuds in till skolan, och att en eventuell begränsning av inbjudan görs på objektiva grunder.

Utbildningsutskottet anser avslutningsvis i likhet med konstitutionsutskottet att de föreslagna bestämmelserna är förenliga med regeringsformen.

Med hänvisning till det som anförs ovan tillstyrker utskottet propositionen.

Utskottet övergår nu till att i de följande avsnitten behandla motioner som innehåller begäran om tillkännagivanden.

Begreppet annan objektiv grund och delegation av beslut

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att begreppet annan objektiv grund i lagförslaget ska förtydligas och att rektor inte ska ha möjlighet att delegera beslut om att bjuda in politiska partier till skolan.

Jämför reservation 1 (SD).

Motionen

I motion 2017/18:476 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkande 1 begärs ett förtydligande av begreppet annan objektiv grund i lagförslaget. Motionärerna framhåller att möjligheten för en rektor att enligt det föreslagna lagrummets första stycke på objektiva grunder begränsa en inbjudan till ett antal partier och enligt dess andra stycke att rektorn har möjlighet att begränsa inbjudan på annat sätt, förutsatt att begränsningen görs på objektiv grund, inbjuder till missförstånd bland rektorer, och lagförslaget bör därför förtydligas.

I yrkande 2 begärs att det inte ska vara möjligt för rektorn att delegera beslut om att bjuda in politiska partier till skolan.

Propositionen

Av propositionen framgår bl.a. följande (s. 15–16 och 23). Förslaget till ett andra stycke i den nya paragrafen innebär att politiska partier också kan få bjudas in utifrån ett annat urval än vad som anges i paragrafens första stycke, om urvalet sker på en annan objektiv grund. Denna alternativregel uttrycker således att skolan alltid ska beakta objektivitetsprincipen när den bjuder in politiska partier. Det föreslagna andra stycket är således en upplysningsbestämmelse som egentligen inte är nödvändig då det som anges i bestämmelsen följer direkt av regeringsformen. Regeringen anser dock att bestämmelsen förtydligar regleringen i skollagen och därför fyller ett syfte.

I propositionen redogörs för att ett urval på andra objektiva grunder än som anges i paragrafens första stycke är t.ex. partier som är berättigade till statligt partistöd enligt 3 § lagen (1972:625) om statligt stöd till politiska partier, partier som är berättigade till kommunalt partistöd enligt 2 kap. 9 § kommunallagen (1991:900) eller partier som har rätt till valsedlar på statens bekostnad enligt 6 kap. 8 § vallagen (2005:837). Ett objektivi urval kan också någon gång styras efter ämnet. Man kan t.ex. tänka sig en debatt eller en utfrågning som handlar om en lokalt eller regionalt avgränsad politisk fråga där lokalt eller regionalt verksamma partier har tagit sina positioner och att inbjudan därmed bör vidgas. Det bör dock i sammanhanget understrykas att en skola inte får välja urvalskriterier i syfte att undvika ett särskilt politiskt parti. Att göra så strider mot objektivitetsprincipen.

Av propositionen framgår att regeringen är medveten om att beslut om att bjuda in politiska partier till skolan tidigare har varit en svår och känslig fråga. Förutsättningarna för ett sådant beslut blir dock enligt regeringen mycket tydligare i och med förslagen i propositionen. Som utgångspunkt kommer det att vara rektorn som fattar beslutet. Regeringen anser dock att det inte finns någon anledning att frånta rektorn hans eller hennes vanliga möjlighet att enligt 2 kap. 10 § skollagen delegera beslutsfattandet om det bedöms lämpligt i det enskilda fallet.

Utskottets ställningstagande

När det gäller yrkandet om att förtydliga begreppet annan objektiv grund i lagförslaget som behandlas i betänkandet kan konstateras att utskottet ovan ställt sig bakom lagförslaget. Utskottet är för sin del övertygat om att rektorer som har att tillämpa den aktuella lagstiftningen, med hjälp av tillgängligt stödmaterial, kommer att vara trygga med att förstå och tillämpa den föreslagna lagstiftningen. Utskottet anser således att lagförslaget är tillräckligt tydligt i detta hänseende och avstyrker motion 2017/18:476 (SD) yrkande 1.

När det sedan gäller yrkandet om att det inte ska vara möjligt för rektorn att delegera beslut om att bjuda in politiska partier till skolan delar utskottet regeringens bedömning att det inte finns någon anledning att frånta rektorn hans eller hennes vanliga möjlighet att enligt 2 kap. 10 § skollagen delegera

beslutsfattandet om det bedöms lämpligt i det enskilda fallet. Därmed avstyrks motion 2017/18:476 (SD) yrkande 2.

Uppdatering av befintligt stödmaterial

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att regeringen bör uppmana berörda myndigheter att inför uppdateringen av befintligt stödmaterial om politisk information i skolan föra dialog med de politiska ungdomsförbunden.

Jämför reservation 2 (V).

Motionen

I kommittémotion 2017/18:3571 av Daniel Riazat m.fl. (V) framhålls att regeringen bör uppmana berörda myndigheter att inför kommande uppdatering av befintligt stödmaterial om politisk information i skolan föra dialog med de politiska ungdomsförbunden. Motionärerna menar att stödmateriallets rekommendationer kan försvåra för de politiska ungdomsförbunden att delta i aktiviteter som gäller politisk information i skolan.

Propositionen

Av propositionen framgår bl.a. följande (s. 23–24). I propositionen gör regeringen bedömningen att berörda myndigheter bör uppdatera och se över befintligt stödmaterial till skolor och huvudmän i fråga om politisk information i skolan.

För att tydliggöra vad som gäller för politisk information i skolan och för att ge stöd till rektorer, lärare och huvudmän har ett antal publikationer från olika myndigheter tidigare getts ut. I samband med 2010 års allmänna val och inför genomförandet av skolvalet 2010 gav regeringen Skolverket i uppdrag att ta fram ett stödmaterial om förutsättningarna för opinionsbildande verksamhet i skolan riktat till huvudmän och skolor (U2010/1216/S). Uppdraget redovisades i april 2010, varefter stödmaterialiet Politisk information i skolan publicerades på myndighetens webbplats. Syftet med stödmaterialiet var att ge vägledning till rektorer, lärare och huvudmän om hur de skulle förhålla sig till skolans politiska omvärldskontakter. På regeringens uppdrag följde därefter Skolverket upp hur stödmaterialiet hade tagits emot och hanterats av rektorer (U2012/1985/S), vilket ledde till att stödmaterialiet reviderades 2012. Skolverket har också tagit fram skriften Juridisk vägledning – Mer om politisk information i skolan, en kortfattad version av Politisk information i skolan.

Sveriges Kommuner och Landsting ger i dag ut skriften Politiska partier i skolan. Vad gäller? Skriften är avsedd att vara ett komplement till Skolverkets

stödmaterial och är framtagen för att diskutera hur skolan kan agera när extrema och främlingsfientliga partier vill komma in i skolan och sprida sitt budskap.

Ungdomsstyrelsen, numera Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), fick inför 2014 års val och skolval i uppdrag att främja ungas intresse för demokrati och deras möjligheter att delta i politiska processer och i samtal om politik i skolan (Ju2013/7073/D, U2013/7806/UC). I februari 2014 publicerades stödmaterial Prata politik!, ett metodmaterial för lärare som arbetar i de högre årskurserna i grundskolan och i gymnasieskolan och som vill bjuda in politiska partier till skolan.

Regeringen föreslår nu nya bestämmelser som förtydligar vad som gäller när skolor bjuder in politiska partier. Med anledning av den nya regleringen kommer de befintliga stödmaterialen att behöva uppdateras. Uppdateringen bör göras med utgångspunkt från de önskemål om stödmaterial som har framförts av remissinstanserna.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning att berörda myndigheter bör uppdatera och se över befintligt stödmaterial till skolor och huvudmän i fråga om politisk information i skolan med anledning av det aktuella lagförslaget. Uppdateringen bör enligt regeringen göras med utgångspunkt från de önskemål om stödmaterial som har framförts av remissinstanserna. Bland de remissinstanser som har yttrat sig över utredningsförslaget (SOU 2016:4) märks flera politiska ungdomsförbund. Utskottet har ingen annan uppfattning än regeringen om hur uppdateringen av stödmaterial bör göras men utgår från att de berörda myndigheterna tar kontakt med lämpliga intressenter inklusive de politiska ungdomsförbunden om de finner behov av att inhämta synpunkter på stödmaterialens innehåll. Med det anförda avstyrker utskottet motion 2017/18:3571 (V).

Ungdomsförbundens möjligheter att besöka skolor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om ökade möjligheter för de politiska ungdomsförbunden att möta och samtala med elever i skolan.

Motionen

I motion 2017/18:298 av Jesper Skalberg Karlsson och Sofia Fölster (båda M) efterfrågas ökade möjligheter för de politiska ungdomsförbunden att möta och samtala med elever i skolan. Många rektorer tillämpar enligt motionärerna ett

kampanjförbud för de politiska ungdomsförbunden i skolorna. Kampanjförbudet tillämpas med förvärdningen att inte behöva släppa in odemokratiska organisationer på skolorna, vilket bl.a. innebär att många elever inte kommer i kontakt med politiska partier och deras ungdomsförbund. Regeringen bör kunna lösa detta problem genom nationella riktlinjer eller diskussion med berörda myndigheter.

Utskottets ställningstagande

Som framgått ovan vid behandlingen av lagförslaget välkomnar utskottet att det i skollagen tydliggörs hur politiska partier kan tas emot i skolan. När den nya lagstiftningen träder i kraft är det utskottets uppfattning att de problem som motionärerna pekar på inte ska behöva uppstå. Utskottet ser mot den bakgrunden ingen anledning för riksdagen att vidta någon åtgärd med anledning av motionsyrkandet och avstyrker därmed motion 2017/18:298 (M).

Reservationer

1. Begreppet annan objektiv grund och delegation av beslut, punkt 2 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2017/18:476 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Regeringens förslag om regler för hur skolor ska bjuda in politiska partier till skolan är i grunden bra. Vissa delar i förslaget skulle dock ha kunnat vara tydligare. I regeringens förslag ska skolor kunna begränsa inbjudan av politiska partier på annan objektiv grund. I propositionen förklaras begreppet objektiv grund med att skolorna ska kunna begränsa inbjudan så att den gäller partier representerade i riksdagen, vald församling i en eller flera kommuner eller i Europaparlamentet. Vi har inget att invända mot detta, och Sverigedemokraterna tycker detta är rimliga avgränsningar. Därefter står det dock i den föreslagna lagtexten att rektorn även får bjuda in politiska partier på ”annan objektiv grund”. I propositionen definieras vad ”annan objektiv grund” är. Det som beskrivs som ”annan objektiv grund” är i grunden rimligt det också. Vi befarar dock att rektorer kan missförstå begreppet ”annan objektiv grund” och vill att skrivningen i lagtexten förtydligas i enlighet med den andemening som uttrycks i propositionen.

Skolornas beslut om inbjudan av politiska partier berör våra grundlagar och ska definieras som myndighetsbeslut. Beslutet ska inte kunna delegeras av rektorn, och skollagens reglering av delegering ska inte omfatta dessa beslut. Besluten ska vara skriftliga och kunna överklagas i vederbörlig ordning. Detta bör förtydligas i skollagen.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförs ovan.

2. Uppdatering av befintligt stödmaterial, punkt 3 (V)

av Daniel Riazat (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:3571 av Daniel Riazat m.fl. (V).

Ställningstagande

I propositionen gör regeringen bedömningen att berörda myndigheter bör uppdatera och se över befintligt stödmaterial. På den punkten vill jag göra ett tillägg. I Skolverkets stödmaterial understryks vikten av att elever får tillgång till politisk information, och det finns flera handfasta tips till rektorer om hur skolor kan agera för att säkerställa att elever får kunskaper om och deltar i den demokratiska beslutsprocessen. Ett perspektiv på frågan om politisk information i skolan saknas dock, och det är de politiska ungdomsförbundens perspektiv.

I stöd materialet från Skolverket ges t.ex. rådet att skolorna kan avgränsa den politiska informationen till en dag. Det är ett råd som den som varit politiskt aktiv i valrörelser vet att många skolor valt att följa. Problemet uppstår när ett stort antal skolor väljer samma dag. Då blir det i stället ungdomsförbundens prioriteringar som styr vilka skolor och elever som tar del av politisk information. Jag tycker att detta är en olycklig konsekvens av Skolverkets stödmaterial. Valdagen nästa år ligger ovanligt kort tid efter höstens skolstart. Därför är det viktigt att i den mån det är möjligt ge alla elever likvärdig tillgång till politisk information. Den information som går ut till skolorna skulle tjäna på att även från de politiska ungdomsförbundens perspektiv lyfta för- och nackdelar med olika sätt att möjliggöra elevers tillgång till politisk information.

Regeringen bör mot bakgrund av det ovan anförda uppmana berörda myndigheter att inför uppdatering av befintligt stödmaterial föra dialog med de politiska ungdomsförbunden.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:17 Politisk information i skolan:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionerna

2017/18:476 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga regeringens förslag om politisk information i skolan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inbjudan av politiska partier i skolan ska ses som ett myndighetsbeslut som inte kan delegeras och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:3571 av Daniel Riazat m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör uppmana berörda myndigheter att inför uppdatering av stödmaterial föra dialog med de politiska ungdomsförbunden och tillkännager detta för regeringen.

Motion från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:298 av Jesper Skalberg Karlsson och Sofia Fölster (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka ungdomsförbundens möjlighet att få möta och samtala med elever i skolan och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs att det i skollagen (2010:800) ska införas en ny paragraf, 1 kap. 5 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 a §

Rektorn beslutar om politiska partier ska bjudas in för att medverka i utbildningen. Om politiska partier bjuds in får antalet begränsas till samtliga de partier som är representerade i antingen riksdagen, vald församling i en eller flera kommuner eller i Europaparlamentet.

Rektorn får även bjuda in politiska partier utifrån ett annat urval än som anges i första stycket, om urvalet sker på en annan objektiv grund.

Om ett begränsat antal politiska partier har bjudits in till en skola enligt första eller andra stycket behöver inte andra politiska partier som har anmält intresse för att medverka i utbildningen ges en sådan möjlighet. Rektorn får dock besluta att eleverna som ett led i utbildningen ska ges möjlighet att på lämpligt sätt ta del av information också från dessa andra politiska partier.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2018.

BILAGA 3

Konstitutionsutskottets yttrande 2017/18:KU2y

Politisk information i skolan

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 12 oktober 2017 att ge konstitutionsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens proposition Politisk information i skolan (prop. 2017/18:17) och följdmotioner, i de delar som rör konstitutionsutskottets beredningsområde.

Konstitutionsutskottet avgränsar sitt yttrande till hur lagförslaget i propositionen förhåller sig till regeringsformen.

Konstitutionsutskottet ser sammanfattningsvis, utifrån de utgångspunkter som utskottet har att beakta, inte några hinder mot att utbildningsutskottet tillstyrker propositionen. Utskottet uppmärksammar även värdet av att elever har möjlighet att träffa företrädare för politiska partier och ta del av politisk opinionsbildning.

I yttrandet finns ett särskilt yttrande (SD).

Utskottets överväganden

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen att en ny paragraf ska införas i skollagen (2010:800) om hur skolor ska förhålla sig när det gäller att bjuda in företrädare för politiska partier till skolorna för att medverka i utbildningen. Av förslaget följer att det ska regleras i skollagen att det är rektorn som beslutar om politiska partier ska bjudas in att medverka i utbildningen. Det framgår vidare av förslaget att om politiska partier bjuds in får antalet begränsas till samtliga de partier som är representerade i antingen riksdagen, vald församling i en eller flera kommuner eller i Europaparlamentet. Rektorn får även bjuda in politiska partier utifrån ett annat urval om urvalet sker på en annan objektiv grund. Om ett begränsat antal politiska partier har bjudits in till en skola behöver inte andra politiska partier som har anmält intresse för att medverka i utbildningen ges en sådan möjlighet. Rektorn får dock besluta att eleverna som ett led i utbildningen ska ges möjlighet att på lämpligt sätt ta del av information också från dessa andra politiska partier.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2018.

Lagförslaget har remitterats till Lagrådet som i sitt yttrande inte har något att invända mot förslaget.

Gällande ordning

Enligt 1 kap. 2 § fjärde stycket regeringsformen (RF) ska det allmänna verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. I skollagen finns bestämmelser om skolans värdegrund och demokratiska uppdrag. Bland annat ska utbildningen förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna som det svenska samhället vilar på.

I dag finns det inte någon bestämmelse i skollagen som anger hur skolor ska förhålla sig när det gäller att bjuda in företrädare för politiska partier eller i övrigt tillåta att politisk information sprids i skolan. Den rättsliga ramen för detta framgår ytterst av objektivitetsprincipen och likhetsprincipen i 1 kap. 9 § RF.

Utskottets ställningstagande

Konstitutionsutskottet delar regeringens bedömning att de föreslagna bestämmelserna i skollagen är förenliga med regeringsformen. Lagförslaget ger i övrigt inte anledning till något uttalande utifrån de utgångspunkter som utskottet har att beakta. Mot bakgrund av det anförda ser utskottet inte några hinder mot att utbildningsutskottet tillstyrker propositionen.

Härutöver vill utskottet anföra följande. Utskottet ser positivt på att elever har möjlighet att träffa företrädare för politiska partier och ta del av politisk opinionsbildning. Med de föreslagna bestämmelserna i skollagen tydliggörs hur skolorna ska förhålla sig när det gäller att bjuda in politiska partier till skolorna för att medverka i utbildningen. Förhoppningsvis innebär de föreslagna bestämmelserna också att det blir lättare för skolorna att bjuda in politiska partier till t.ex. debatter eller bokbord.

Stockholm den 24 oktober 2017

På konstitutionsutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Hans Ekström (S), Veronica Lindholm (S), Jonas Millard (SD), Annicka Engblom (M), Per-Ingvar Johnsson (C), Agneta Börjesson (MP), Marta Obminska (M), Emanuel Öz (S), Fredrik Eriksson (SD), Tina Acketoft (L), Mia Sydow Mölleby (V), Tuve Skånberg (KD), Laila Naraghi (S), Berit Högman (S), Lisbeth Sundén Andersson (M) och Eva-Lena Gustavsson (S).

Särskilt yttrande

Politisk information i skolan (SD)

Jonas Millard (SD) och Fredrik Eriksson (SD) anför:

I den föreslagna lagtexten står det bl.a. att rektorn även får bjuda in politiska partier utifrån ett annat urval om urvalet sker på en annan objektiv grund. Vi befärrar att rektorer kan missförstå begreppet annan objektiv grund och därför skulle ett förtydligande behövas i denna del. Utskottet har valt att avgränsa yttrandet till lagförslagets förenlighet med regeringsformen och vi gör i det avseendet inte någon annan bedömning än utskottet men vill härutöver framhålla att vi står bakom motion 2017/18:476 yrkande 1.